

Jorma Saloheimo
OTT
Työtuomioistuimen ent. presidentti
8.11.2024

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Valiokunta on pyytänyt lausuntoani hallituksen esityksestä työriitalain muuttamisesta (HE 146/2024 vp). Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Lakiehdotuksen lähtökohtana on hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan työriitalaissa säädettäisiin, ettei työmarkkinaneuvotteluissa syntynyttä palkantarkistusten yleistä linjaa ylitettäisi valtakunnansovittelijan tai sovintolautakunnan antamalla sovintoehdotuksella. Kirjaus on pyritty toteuttamaan yleisluontoisella sääntelyllä. Siten työriitalaissa säädettäisiin, että sovittelussa ja sovintoehdotuksessa olisi meneteltävä kansantalouden kokonaisedun turvaamiseksi siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuutta vaaranneta (11 §:n 2 mom. ja 13 §).

Tähän sääntelyratkaisuun on päädytty epäilemättä sen vuoksi, että ventialoilla syntyneen yleisen linjan noudattaminen sovittelussa on herättänyt suurta vastustusta etenkin palkansaajajärjestöissä ja oppositiopuolueissa. Tällainen on nähty muun muassa palkkatasa-arvon toteutumisesta vaarantavaksi. Siksi lakiehdotuksessa on päädytty ylimalkaiseen säännösmuotoiluun, jossa on nähdäkseni kuitenkin useita ongelmia.

Muotoilu on ensinnäkin niin väljä, että pelkästään sen sanamuodolla ei voine juuri olla sovittelua ohjaavaa vaikutusta. Yksityiskohtaisemman sääntelyn esteeksi on nähty se, että yleistä linjaa on vaikea määritellä pykälätasolla (HE s. 34). Näitä vaikeuksia on mielestäni liioiteltu muun muassa sovittelijan virkavastuuseen vedoten. Vaikka yleiseen linjaan vaikuttavia tekijöitä olisi laissa vaikea täsmentää, voitaisiin hyvin käyttää esimerkiksi termiä ”työmarkkinaratkaisujen yleinen linja” yhtenä huomioon otettavana seikkana. Näin pykälätekstiin saataisiin astetta konkreettisempaa sisältöä, riittävä joustavuus kuitenkin säilyttäen.

Toiseksi voidaan kysyä, toteuttaako sanamuoto säännöksen perusteluissa esitetyt tavoitteet. Perusteluissa tuodaan esiin ventialoilla tehdyn päänavaajaratkaisun arvo ja siitä poikkeamisen vahingolliset seuraukset työmarkkinoiden toiminnalle ja palkanmuodostukselle (s. 52 s.). Tällaiset näkökohdat eivät kuitenkaan millään tavoin

ilmene pykälätekstistä. Syntyy vaikutelma, että työmarkkinapoliittisesti hankalan aiheen sääntelyssä on turvauduttu niin sanottuun perusteluilla säätämiseen, jollaista ei voida pitää hyvänä lainsäädäntötapana.

Kolmanneksi ehdotettu säännös soveltuu yhtä lailla silloin, kun ollaan tekemässä työmarkkinakierroksen avaavaa ratkaisua, kuin soviteltaessa päänavaajasopimusta seuraavia ratkaisuja. Ensin mainittuihin tapauksiin ei mielestäni kuitenkaan tarvitse lainsäätäjän enemmästi puuttua, eikä niitä ole perusteluissakaan otettu huomioon. Säännös vaikuttaa siten laveammalta kuin sen tarkoitettu soveltamisalue.

Työmarkkinakierroksen alussa voidaan sovittelussa edetä voimassa olevan lain mukaisesti osapuolten tarjousten ja vastausten perusteella; tätä täydentävää osviittaa on vaikea saada säännösehdotuksesta. Jos säännökseen rohjettaisiin kirjoittaa ”työmarkkinaratkaisujen yleisen linjan” huomioon ottaminen, selostetulta ongelmalta voitaisiin välttyä.

Jorma Saloheimo

Jorma Saloheimo
oikeustieteen tohtori
työtuomioistuimen ent. presidentti (2010–2017)